

UDC (УДК) 331.522.4.009.12
JEL Classification: J24; G61, G62, K31, K 33, K30

Подра Ольга Павлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: podra_olha@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-6081-6250

РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Вказано, що в сучасних умовах динамічного соціально-економічного розвитку та інформатизації всіх сфер людського життя, становлення цифрової економіки відбувається актуалізація людського капіталу як чинника забезпечення сталого економічного розвитку. З метою становлення та розвитку сталого економічного розвитку необхідно дослідити європейський досвід реалізації плану дій на шляху забезпечення сталого розвитку країн-членів Європейського Союзу на основі розвитку та нагромадження людського капіталу.

Ключові поняття: людський капітал, сталий розвиток, нормативно-правове забезпечення, інновації.

Podra Olha,
PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Management Department,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: podra_olha@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-6081-6250

THE ROLE OF HUMAN CAPITAL IN SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT PROVIDING: STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. In modern conditions of dynamic socio-economic development on the basis of informatization of all spheres of human life, the emergence of the digital economy and rapid scientific and technological changes, human capital is actualized as a key factor in achieving economic, social, investment effects, as well as determinant of sustainable economic development providing. In order to ensure the establishment and development of the concept of sustainable economic development, it is necessary to examine the European experience in implementing the action plan towards ensuring the sustainable development of the European Union (EU) members through the development and accumulation of human capital. In particular, to explore the Europe 2020 strategy, that was updated in 2010 and was aimed to develop an economic development strategy for the next 10 years – Europe 2020: a strategy for smart, sustainable and inclusive growth. It becomes relevant to determine Ukraine's place in the international rankings that concerns the level of economic and human capital development, in particular in the global rating of national economies, which is published annually by the World Economic Forum (The Global Competitiveness Index), in the ranking of countries according to the Global Human Capital Index, as well as to analyze the dynamics and calculate the estimated value of the HDI of Ukraine until 2021. To research the state and prospects of legal regulation development that provides sustainable economic and human capital development. It was researched that the main problem of the modern system of vocational and higher education is that it is oriented in its activity not to the labor market, but to the educational services market, it means that the needs of the labor market are taking into account poorly.

Key concepts: human capital, sustainable development, legislative support, innovations.

Вступ

У сучасних умовах інноваційно-інформаційного розвитку, необхідності реалізації основних напрямів стратегії євроінтеграції України, забезпечення соціальної, економічної, наукової модернізації виникає потреба у забезпеченні розвитку й інвестиційного відтворення людського капіталу як головного активу, що є основою для забезпечення сталого розвитку економіки з огляду на продукування та використання інтелектуальних технологій та інновацій, інформатизації всіх сфер суспільного життя. Перехід України до інформаційного суспільства, а згодом до економіки знань, вимагає забезпечення інноваційного розвитку економіки з метою недопущення ще більшого відставання від розвинених держав, посилення міжнародної конкурентоспроможності на світовому ринку, поліпшення якості життя, використання сучасних інформаційно-комунікаційних, інтелектуально-інноваційних технологій, які здатні забезпечити зниження собівартості виробництва чи поліпшення якості послуг.

Дослідження сталого економічного розвитку є актуальними та своєчасним, а тому знаходяться у постійному полі зору вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Т. Гайворона, Л. Гордіної, В. Горшкова, Ю. Дем'яненко, Д. Єрмакова, М. Моїсеєва, Р. Перелет, А. Субетто та ін. Дослідження значення людського капіталу в забезпеченні інноваційного розвитку висвітлено у працях Д. Богині, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Грішнєвої, Г. Свтушенка, Е. Лібанової, Л. Семів, Л. Шевчук та ін. Водночас, незважаючи на чималу кількість теоретико-методологічних положень із досліджуваної тематики, необхідно здійснити ґрунтовний аналіз впливу людського капіталу на забезпечення сталого економічного розвитку із урахуванням європейського досвіду та українських реалій.

Метою статті є дослідження ролі та значення людського капіталу в реалізації концепції сталого розвитку країни на основі аналізу європейського досвіду, наявного нормативно-правового забезпечення, а також соціально-економічних тенденцій.

1. Дослідження європейського досвіду реалізації плану дій на шляху забезпечення сталого економічного розвитку

У сучасних динамічних умовах соціально-економічного розвитку людський капітал розглядається як основний чинник реалізації концепції сталого розвитку ООН [1]. Згідно із якою людина повинна бути в центрі уваги як на національному, так і на міжнародному рівні. Людський капітал вважається чинником забезпечення сталого розвитку, а його нагромадження є основою продовження технічного

прогресу, засобом, що може забезпечити зниження економічного дефіциту та забезпечити оптимальніше перетворення природних ресурсів у виробничі на основі використання інтелектуально-інноваційних технологій.

За таких умов розвиток, нагромадження та відтворення людського капіталу є стратегічним ресурсом, що здатний забезпечити сталий соціально-економічний і духовно-інтелектуальний розвиток суспільства. Особливої актуальності набуває необхідність дослідження європейського досвіду стосовно реалізації плану дій на шляху забезпечення сталого розвитку країн-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) на основі розвитку та нагромадження людського капіталу.

Аналіз наукової тематики свідчить, що ключове значення людського капіталу в забезпеченні сталого розвитку відображено в моделі розвитку ЄС – стратегії «Європа 2020», що була оновлена в 2010 р. і полягала у розробці стратегії економічного розвитку на найближчі 10 років – «Європа 2020: стратегія розумного, сталого та всеохоплюючого зростання» [2].

Реалізація стратегії мала на меті досягнення довгострокового поліпшення якості життя на основі утворення сталих спільнот, що здатні управляти й ефективно використовувати природні ресурси, забезпечити зростання екологічного, соціального, інноваційного потенціалу економіки, процвітання та єдність суспільства. Основною метою стратегії є поліпшення умов життя людини на основі забезпечення економічно ефективного, соціально справедливого й економічно чистого сталого розвитку держави. Стратегія «Європа 2020» основана на трьох ключових елементах:

1. Розумне зростання – забезпечення розвитку економіки на основі продукування та впровадження знань та інновацій.

2. Стале зростання – створення економіки, на основі раціонального та доцільного використання ресурсів, екології та конкуренції.

3. Всеохоплююче зростання – забезпечення зростання зайнятості населення, соціальної та територіальної мобільності.

Із метою забезпечення реалізації стратегії розроблено низку необхідних заходів, зокрема:

– створення інноваційного союзу шляхом об'єднання зусиль для створення та впровадження інновацій у виробничу та невиробничу сфери, що сприятиме збільшенню робочих місць і зростанню економіки;

– стимулювання руху молоді шляхом підвищення якості та доступності освіти, залучення молоді на ринку праці;

– сприяння розвитку цифрових технологій – широке використання швидкісного інтернету, розвиток цифрового комерційного простору;

– доцільне використання ресурсів у Європі – раціональне використання вичерпних ресурсів, перехід на відновлювальні джерела енергії, модернізація транспортного сектора тощо;

– розроблення плану розвитку нових здібностей і кількості робочих місць на основі модернізації ринків праці, сприяння трудовій мобільності, створення та надання нових можливостей для розвитку здібностей, навиків, отримання нових знань для працевлаштування;

– реалізація європейської політики подолання бідності, яка полягає у забезпеченні економічного зростання та підвищенні рівня зайнятості населення на всій території ЄС [2].

Отже, можемо констатувати, що у чинній стратегії «Європа 2020» концепція людського капіталу є ключовою для реалізації обраних завдань.

В Україні також була прийнята стратегія сталого розвитку «Україна-2020», схвалена указом президента у січні 2015 р. [3].

У цій стратегії визначені мета, напрями руху, основні пріоритети та шляхи їх досягнення у соціальній, економічній, правовій, політичній, оборонній сферах, визначено чотири вектори перспективного розвитку країни:

– вектор розвитку – забезпечення сталого розвитку на основі проведення структурних реформ і, як наслідок, покращання якості та рівня життя, розбудова економіки на основі інновацій;

– вектор безпеки – забезпечення гарантій безпеки держави, суб'єктів господарювання, громадян, приватної власності та інвестицій;

– вектор відповідальності – забезпечення права кожному громадянину незалежно від статі, віку, раси, віросповідання, мови, переконань, етнічного походження тощо отримати високоякісну освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та забезпечення інших послуг, гарантованих державою;

– вектор гордості – забезпечення взаємної поваги, толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, мову, культуру, науку, спорт.

Реалізація чотирьох векторів перспективного розвитку передбачає проведення 62 реформ, водночас потрібно зауважити, що зазвичай фахівці скептично ставляться до зазначеної стратегії, оскільки кількість реформ і програм, які планується здійснити протягом зазначеного терміну, є доволі великою, що може негативно вплинути на вітчизняне державне управління та сповільнити темпи економічного зростання, потребує значних фінансових і людських ресурсів.

Водночас розвиток людського капіталу розглядається як основний результат діяльності Уряду у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р. [4], відповідно

до якого завданням діяльності КМУ є забезпечення зростання рівня життя населення і підвищення його якості в результаті сталого економічного розвитку, зокрема на основі людського капіталу шляхом проведення реформ у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Основні пріоритети, що передбачені в плані, стосуються необхідності реформування системи охорони здоров'я, освіти, проведення пенсійної реформи та створення ефективної системи надання соціальної підтримки та допомоги населенню. Індикаторами досягнення обраних Урядом завдань мають бути: зростання індексу людського розвитку, зокрема входження до 50 кращих країн, зменшення рівня бідності за методологією ОЕСР на 15 та скорочення рівня смертності на 10%.

2. Місце України у міжнародних рейтингах, пов'язаних із розвитком людського капіталу

Для ліпшого розуміння ситуації потрібно проаналізувати позиції України за показником розвитку людського капіталу в міжнародних рейтингах.

Про невизначеність стратегії сталого економічного розвитку України свідчать оцінки світового рейтингу національних економік, який щорічно публікується Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ). Результати цього дослідження подані у «The Global Competitiveness Report. World Economic Forum 2017–2018». Згідно із даними Звіту, 2017 р. Україна погіршила свої позиції на 4 пункти і зайняла 81 місце за індексом глобальної конкурентоспроможності (ІГК). Найбільше втрачено (мінус 13 пунктів) за складовою «Ефективність ринку праці». Також Україна погіршила позиції за оцінкою інноваційної складової Індексу («мінус» 9 пунктів), інфраструктурної («мінус» 3 пункти) та за складовою, що характеризує вищу освіту та професійну підготовку («мінус» 2 пункти) [5]. Стабільно країни-лідери за ІГК – Швейцарія, Сінгапур, США, Нідерланди, Німеччина (див. табл. 1).

Характерною особливістю країн-лідерів за ІГК є переважання у структурі виробництва інноваційної та високотехнологічної праці, рівень оснащення технологіями, а це є ознакою формування та розвитку висококваліфікованого людського капіталу інформаційного суспільства. Крім того, ВЕФ здійснюється аналіз рівня розвитку людського капіталу на основі розрахунку Глобального індексу людського капіталу. Згідно із Доповіддю ВЕФ, тільки 25 країн світу використовують понад 70% свого людського капіталу, близько 50 країн – 60–70%, 41 країна отримала оцінки в межах 50–60%, а Глобальний індекс людського капіталу України у 2017 р. становив 71,27 або 24 місце у рейтингу [6]. Зазначений індекс складається із чотирьох основних блоків, які оцінюються у віковому розрізі:

Таблиця 1

**Рейтинг країн за складовими ІГК у 2017–2018 р.
(місце серед 137 країн) [5]**

Рейтинг	Країна	ІГК	ВВП на душу населення, дол. США	Макроекономічна стабільність	Охорона здоров'я та початкова освіта	Вища освіта і професійна підготовка	Ефективність ринку праці	Оснащення новими технологіями
1.	Швейцарія	5,86	79,242.3	3	2	5	1	2
2.	США	5,85	57,436.4	83	29	3	3	6
3.	Сінгапур	5,71	52,960.7	18	3	1	2	14
4.	Нідерланди	5,66	45,282.6	14	4	4	13	3
5.	Німеччина	5,65	41,902.3	12	13	15	14	8
6.	Гонконг	5,53	43,528.0	6	26	14	4	9
7.	Швеція	5,52	51,164.5	4	20	18	20	5
8.	Великобританія	5,51	40,095.9	68	17	20	6	4
81.	Україна	4,11	2,194.4	121	53	35	86	81

1) здібності (розумові здібності): писемність і грамотність населення, рівень охоплення початковою, середньою та вищою освітою;

2) зайнятість: рівень зайнятості робочої сили, рівень зайнятості за статевою ознакою, рівень безробіття, рівень неповної зайнятості;

3) розвиток: рівень та якість початкової освіти, охоплення середньою освітою із урахуванням статі, охоплення професійною та вищою освітою, якісні характеристики випускників, якість системи освіти, обсяги підвищення кваліфікації персоналу;

4) know-how: частка висококваліфікованих кадрів, частка середньокваліфікованих кадрів, складність ведення бізнесу, наявність (доступ) кваліфікованих працівників.

Результати рейтингу країн за Глобальним індексом людського капіталу можна подати у виді таблиці (табл. 2).

Із наведеної таблиці можна зробити висновок, що найвищий рейтинг України за субіндексом здібності – 5 місце, що стосується субіндексів розвитку та ноу-хау, тут ситуація складніша – 38 місце, результати рейтингу свідчать про наявність конкурентних переваг за освітньою складовою людського капіталу і за одночасної слабкості всіх інших складових, а це, своєю чергою, вимагає реалізації заходів коригування з метою поліпшення ситуації. Водночас потрібно зазначити, що у 2018 році Україна погіршила свій рейтинг за індексом людського капіталу, який становив 76,21 і був майже на рівні з такими країнами, як Польща, Словаччина, Чехія, Ізраїль, Південна Корея, водночас середній рівень ВВП на душу населення в зазначених країнах становить близько 30 тис. доларів, тоді, як в Україні – лише 8970 дол., тобто більш ніж утричі менше [7].

Таблиця 2

Глобальний індекс людського капіталу 2017 р. [14]

Країна	Загальний індекс		Здібності		Зайнятість		Розвиток		Know-how	
	Місце	Значення	Місце	Значення	Місце	Значення	Місце	Значення	Місце	Значення
Норвегія	1	77.12	13	80.46	24	73.18	6	82.63	6	72.22
Фінляндія	2	77.07	8	81.05	68	65.09	1	88.51	2	73.62
Швейцарія	3	76.48	28	76.36	42	69.12	2	84.87	1	75.57
США	4	74.84	22	78.18	43	68.72	4	83.45	13	68.99
Данія	5	74.40	16	79.37	34	71.41	14	78.65	17	68.18
Німеччина	6	74.30	29	76.33	40	69.52	12	79.38	7	71.96
Нова Зеландія	7	74.14	18	78.92	27	72.76	8	80.38	22	64.50
Швеція	8	73.95	31	76.21	39	69.60	16	77.10	3	72.89
Україна	24	71.27	5	81.70	31	72.65	38	71.47	38	59.26

Окрім того, необхідно проаналізувати Індекс людського розвитку (ІЛР) ПРООН, який визначається на основі забезпечення трьох основних потреб людини: прожити довге та здорове життя, отримати доступ до освіти, мати доступ до ресурсів, що забезпечують гідний рівень життя. На основі цих потреб визначається показник людського розвитку, що охоплює розрахунок очікуваної тривалості життя, інтегральний показник рівня освіти та показник рівня життя на основі реального ВВП на душу населення. На основі аналізу ІЛР України у динаміці можемо зробити висновок, що країна належить до держав із високим рівнем людського розвитку, однак, її місце є одним із найнижчих серед країн ЄС (рис. 1).

ного громадянина на освіту (ст. 53), охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49) [9]. Прийнято низку законодавчих актів із метою забезпечення формування, розвитку, відтворення людського капіталу України, зокрема Закон України «Про освіту» [10], Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [11], Сімейний кодекс України (№ 2947-III) [12], Закон України «Про зайнятість населення» [13], Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [14], низку указів президента та постанов КМУ щодо забезпечення розвитку людського капіталу.

Основою людського капіталу прийнято вважати знання, вміння та навички, що здатні

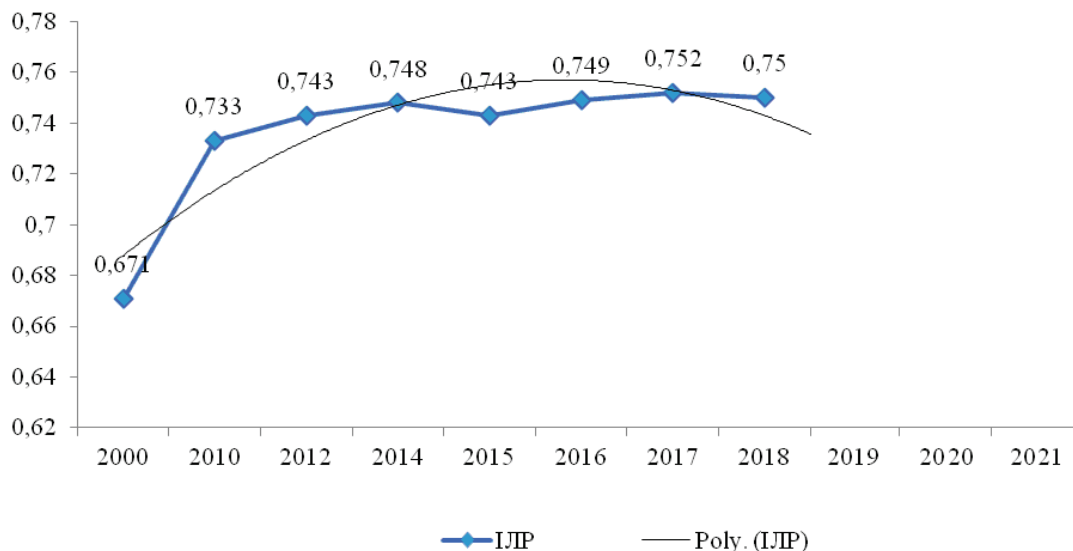

Рис. 1. Динаміка та прогнозоване значення ІЛР України

Згідно із рейтингом у 2018 р., Україна опинилася на 88 місці серед 189 країн світу із значенням 0,750, тоді, як у 2017 ІЛР становив 0,751 [8].

Із наведеного рис. 1 можемо зробити висновок, що є ймовірність подальшого зниження ІЛР України у разі відсутності реформ, передбачених у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р. і Стратегії «Україна–2020».

3. Нормативно-правове забезпечення сталого економічного розвитку та людського капіталу
Водночас потрібно зазначити, що аналіз законодавчих актів України свідчить про сформоване національне законодавство, яке забезпечує формування та розвиток основних складових людського капіталу. Зокрема, у Конституції України людину визнано найвищою соціальною цінністю (ст. 3), визнано право кож-

створювати додаткову вартість для економіки, матеріальні та соціальні ефекти для індивіда. А тому формальна й неформальна освіта є сферою продукування людського капіталу, а вкладення коштів прийнято вважати інвестиціями, які приносять довготривалі ефекти. Є думка, що освіта на 60% впливає на рівень доходів людини і, як наслідок, має беззаперечний вплив на загальний рівень та якість життя населення. Саме тому особливої актуальності набуває аналіз нормативно-правового забезпечення функціонування сфери освіти як бази формування та нагромадження людського капіталу, його високого рівня конкурентоспроможності.

Основним законодавчим актом у сфері освіти є Закон України «Про освіту», яким передбачено регулювання суспільних відносин у сфері навчання, виховання, наукової, професійної, загальнокультурної підготовки громадян України [10]. У ст. 78 Закону України «Про освіту»

визначені обсяги асигнувань на освіту в розмірі 7% від ВВП, однак, потрібно констатувати, що реальні обсяги не відповідають задекларованим, так, у 2017 р. на сферу освіти з Державного бюджету спрямовано 177,7 млрд грн, тобто 6% ВВП, у 2016 р. – 5,4% ВВП, у 2015 р. – 5,7% ВВП [15, с. 132]. Водночас, окрім зазначеного закону, є низка державних програм розвитку освіти, постанов КМУ та указів президента.

Особливу увагу доречно приділити Закону України «Про вищу освіту» [16], оскільки саме вища і професійно-технічна освіта забезпечують капіталізацію людського потенціалу вразі відповідності ринку освітніх послуг ринку праці та працевлаштування випускників за фахом. В іншому разі людський капітал перетворюється в нульовий актив, окупність інвестицій не відбувається, а індивід вимушений здобувати іншу освіту з метою працевлаштування та отримання вищих соціальних та економічних ефектів.

Основною проблемою сучасної системи професійної та вищої освіти є те, що вона орієнтується не на ринок праці, а на ринок освітніх послуг у його найпростішому розумінні – масштаби та профіль підготовки фахівців відповідають запитам суспільства щодо освітніх послуг без урахування потреб ринку праці. Як наслідок, виникає дисбаланс і невідповідність між ринком освітніх послуг та ринком праці внаслідок відсутності взаємозв'язку.

У січні 2017 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до закону України «Про вищу освіту» щодо працевлаштування випускників» [17], відповідно до якого скасовується обов'язкове відпрацювання випускниками закладів вищої освіти, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням, а це означає, що держава майже самоусунулася від працевлаштування випускників, вони вільні у виборі місця роботи. Отже, за державні кошти здійснюється підготовка фахівців, яких не потребує ринок праці, а це означає, що державні кошти витрачаються неефективно, людський капітал перетворюється в нульовий актив або непродуктивно використовується.

На підтвердження зроблених висновків може свідчити факт, що майже кожен другий українець, який отримав вищу освіту, не працює за спеціальністю [15, с. 122]. Згідно із дослідженнями Інституту персоналу та розвитку Chartered Institute of Personnel and Development (CIPD), Україна посідає п'яте місце серед країн Європи, де випускники працюють не за спеціальністю [18].

Заслугує на увагу дослідження порталу Studway [19], згідно із яким майже половина українців не знайшли робочого місця за спеціальністю, яку отримали в університеті,

65% українців, які працюють за спеціальністю, хочуть змінити професію, водночас 32% взагалі не працювали за спеціальністю, серед основних причин такої ситуації – невисока заробітна плата за фахом, складність або навіть неможливість працевлаштуватися за фахом тощо.

Потрібно зазначити, що у 2018 р. ужито низку заходів із реформування фінансування освіти, зокрема створення нової моделі фінансування вищої освіти, яка б дала змогу ефективніше використовувати бюджетні кошти. Зміни до Бюджетного кодексу 2018 р. закріплюють принципи розподілу державного фінансування між ЗВО III-IV р.а. на основі розробки формули, яка б враховувала чисельність студентів, вартість освітніх послуг на різних спеціальностях, бали ЗНО вступників та показники якості освітньої та наукової діяльності ЗВО. Водночас експерти указують на існування низки недоліків у розробленій формулі та необхідність її доопрацювання [15, с. 146].

Ризики для формування та розвитку людського капіталу також мав Закон України «Про державний бюджет на 2018 рік» [20], зокрема ст. 24 зобов'язувала місцеву владу забезпечити пріоритетне фінансування коледжів за рахунок місцевих бюджетів або університетів, такі кроки можуть призвести до значного зменшення кількості ПТНЗ; до деградації ринку праці, оскільки останні аналітичні дослідження свідчать, що на ринку праці постійно не вистачає висококваліфікованих працівників, як наслідок, відсутність вітчизняних висококваліфікованих спеціалістів зумовлює запрошення на роботу в Україну іноземців; зростання обсягів міграції. Крім того, такі дії порушують Конституцію України в частині доступності освіти, оскільки через брак коштів у місцевих бюджетах місцева влада може закрити заклади професійної освіти, крім того, потрібно констатувати, що різні міста мають не однаковий рівень доходів бюджету.

Висновки

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що в Україні продовжується реформування системи розвитку людського капіталу на основі вдосконалення нормативно-правового забезпечення шляхом реалізації стратегій і реформ у ключових сферах формування, розвитку та відтворення людського капіталу. Такі заходи зумовлені глобалізаційними процесами та розвитком НТП, тому особливого значення набуває інвестування в людський капітал, оскільки високий рівень освіти здатний забезпечити отримання високих соціальних ефектів і для людини, і для суспільства, сприяти збільшенню економічного зростання та перетворенню освіти у сферу вигідних інвестицій.

Вітчизняне нормативно-правове забезпечення розвитку людського капіталу ґрунтується на Конституції України, законах України, указах президента, постановах КМУ, міжнародних угодах та інших документах, що ухвалені державними органами влади. Однак, потрібно констатувати, що у новоприйнятих законодавчих документах і нормативно-правових актах є недоліки, зокрема відсутність стратегії розвитку людського капіталу у стратегії «Україна–2020», невиконання суб'єктами економічних відносин норм чинного законодавства, можливість порушення Конституції України внаслідок прийняття суперечливих змін до Бюджетного кодексу 2018 р., неможливість реалізувати законодавчо визначені права і гарантії грома-

дян на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та забезпечення тощо.

За роки незалежності в Україні проведено значну роботу з формування ліберально-демократичного правового поля розвитку та відтворення людського капіталу, однак потрібно зазначити, що в сучасних динамічних змінах і розвитку цифрової економіки необхідно забезпечити підвищення якості людського капіталу в умовах інноваційно-технічних та демографічних викликів; створити основу для техніко-технологічної модернізації, діджиталізації, підвищення продуктивності праці та якості робочих місць; забезпечити розуміння важливості освіти як засобу збереження соціальної стабільності в умовах високої непередбачуваності та невизначеності.

Список використаних джерел

1. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 г. Генеральная Ассамблея ООН, 18 сентября 2015 г. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/285/75/PDF/N1528575.pdf>.
2. Europa 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EN>.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5.
4. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 р., затверджений Розпорядженням КМУ від 3 квітня 2017 р. № 275
5. The Global Competitiveness Report 2017–2018. *The World Bank*. URL: www3.weforum.org/.../GCR2017-2018/.../TheGlobalCompetitivenessReport2017-2018.pdf
6. Global Human Capital Index 2017. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Human_Capital_Report_2017.pdf (Applying Date: Jun 24, 2019)
7. Minich O. Economics of knowledge: what should be the strategy of development of the country. URL: <http://forbes.net.ua/en/opinions/1413550-ekonomika-znan-yakoyu-mae-buti-strategiya-rozvitku-krayini> (application date: 17.06.2019)
8. 2019 Human Development Index Ranking. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>
9. Конституція України : за станом на 28 червня 1996 р. *Офіційне видання*. К.: Феміна, 1996. 64 с.
10. Про освіту : Закон України від 4 червня 1991 р. № 1144-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 34. Ст. 451.
11. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2802-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 20.
12. Сімейний кодекс України (№ 2947-III). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22.
13. Про зайнятість населення : Закон України від 1 березня 1991 р. № 804-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 14. Ст. 170.
14. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст. 102.
15. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Аналітична доповідь. Центр Разумкова, Вид-во: «Заповіт», 2018. 368 с.
16. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 20. Ст. 134.
17. Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо працевлаштування випускників : Закон України від 06 жовтня 2016 р. № 1662-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1662-19>
18. Over-qualification in the graduate labour market. URL: https://www.cipd.co.uk/Images/over-qualification-and-skills-mismatchgraduate-labour-market_tcm18-10231.pdf.
19. Судакова Н., Мегедюк М. Чому диплом не допомагає знайти роботу? URL: <http://studway.com.ua/diplom-ne-dopomagaie>.
20. Про державний бюджет на 2018 рік : Закон України від 13 грудня 2018 р. № 2246-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>

References

1. Heneralnaia Assambleia OON (2015) Preobrazovanye nashego mira : Povestka dnia v oblasti ustoichyvoho razvytyia na period do 2030 h. [The UN General Assembly. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development]. Retrieved from https://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/ares70d1_ru.pdf [in Russ.].
2. Europa 2020. (2010) A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EN>.
3. Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina-2020»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 r. № 5 [On the Strategy of Sustainable Development «Ukraine-2020»: Decree of the President of Ukraine № 5 of January 12, 2015]. Retrieved from <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukr.].
4. Cerednostrokovyi plan priorityetnykh dii Uriadu do 2020 r., zatverdzhenyi Rozporiadzhenniam KМУ № 275 vid 3 kvitnia 2017 r. [The Government's Mid-Term Priority Action Plan for 2020, approved by CMU Ordinance No. 275 of April 3, 2017]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/249935442> [in Ukr.].
5. The World Bank (2017). The Global Competitiveness Report 2017–2018. Retrieved from www3.weforum.org/.../GCR2017-2018/.../TheGlobalCompetitivenessReport2017-2018.pdf.
6. Global Human Capital Index 2017. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Human_Capital_Report_2017.pdf
7. Minich, O. Ekonomika znan: yakoiu maie buty stratehiia rozvytku krainy [Economics of knowledge: what should be the strategy of development of the country]. Retrieved from <http://forbes.net.ua/en/opinions/1413550-ekonomika-znan-yakoyu-mae-buti-strategiya-rozvitku-krainy> [in Ukr.].
8. 2019 Human Development Index Ranking. Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>
9. Konstytutsiia Ukrainy: stanom na 28 chervnia 1996 r. [Constitution of Ukraine : June 28, 1996]. *Ofitsiine vydannia (Official Edition)*. K.: Femina [in Ukr.].
10. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 4 chervnia 1991 r. № 1144-XII [Law of Ukraine «On Education» of June 4, 1991 No. 1144-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 34. St. 451 [in Ukr.].
11. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 r. № 2802-XII [Law of Ukraine on the Basics of Legislation of Ukraine on Health Care of November 19, 1992 No. 2802-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 4. St. 20 [in Ukr.].
12. Simeinyi kodeks Ukrainy № 2947-III [The Family Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 21–22 [in Ukr.].
13. Pro zainiatist naseleння: Zakon Ukrainy vid 1 bereznia 1991 r. № 804-XII [Law of Ukraine «On Employment of the Population» of March 1, 1991 No. 804-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 14. St. 170 [in Ukr.].
14. Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007–2015 roky: Zakon Ukrainy vid 9 sichnia 2007 r. № 537-V [Law of Ukraine «On Basic Principles of Development of the Information Society in Ukraine for 2007–2015» of 9 January 2007 No. 537-V]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 12. St. 102 [in Ukr.].
15. Pyshchulina O., Yurochko T., Mishchenko M., & Zhalilo Ya. (2018). Rozvytok liudskoho kapitalu: na shliakhu do yakisnykh reform. Analychna dopovid [Human capital development: Towards quality reforms. Analytical report]. Tsentr Razumkova, V-vo: «Zapovit» [in Ukr.].
16. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 17 sichnia 2002 r. № 2984-III [Law of Ukraine «On Higher Education» of January 17, 2002 No. 2984-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 20. Ct. 134 [in Ukr.].
17. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» shchodo pratsevlashtuvannia vypusknnykiv»: Zakon Ukrainy vid 06 zhovtnia 2016 r. № 1662-VIII [Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine» On Higher Education» on employment of graduates» of 06 October 2016 № 1662-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1662-19> [in Ukr.].
18. CIPD. (2015). Over-qualification in the graduate labour market. Retrieved from https://www.cipd.co.uk/Images/over-qualification-and-skills-mismatch-graduate-labour-market_tcm18-10231.pdf
19. Sudakova, N., & Mehediuk, M. Chomu dyplom ne dopomahaie znaity robotu? [Why doesn't a diploma help me find a job?]. Retrieved from <http://studway.com.ua/diplom-ne-dopomagaie> [in Ukr.].
20. Pro derzhavnyi biudzheth na 2018 rik: Zakon Ukrainy vid 13 hrudnia 2018 r. № 2246-VIII [On the State Budget: Law of Ukraine for 2018 of December 13, 2018]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 21.02.2020
прийнята до друку 21.05.2020

The article: is received 21.02.2020
is accepted 21.05.2020